

**ฎีกาสำคัญเนติสมัยที่ ๒/๗๗ ทั้งในส่วนของภาคปกติและภาคคำ
 สายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (สัปดาห์ที่ ๙)
 ข้อ ๑. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค ๑**

หมายเหตุ วิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค ๑ มาตรา ๑-๘๓ อัญฐู ไม่มีการบรรยายในสัปดาห์นี้ ทั้งภาคปกติและภาคคำ

*****

วิชา สัมมนาวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาคคำ) บรรยายโดย อ.พิสิฐ ธรรมกุล

เริ่มจากเรื่องอำนาจฟ้องและคำฟ้อง ตามมาตรา ๑ (๓) คำฟ้องคืออะไร ทุกท่านทราบดีว่าคำฟ้องก็คือ “คำฟ้อง” รวมถึงคำร้องและคำร้องขอ ทั้งนี้ มีคำร้องบางประเภทในคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่ถือเป็นคำฟ้องด้วย ซึ่งมีผลคือ หากเป็นคำฟ้องจะต้องแสดงโดยชัดแจ้งซึ่งข้อหาและคำขอบังคับที่อาศัยข้อหาอันตามมาตรา ๑๗๗

ดังนั้น เมื่อเป็นคำฟ้อง ท่านต้องพิจารณาว่าชอบด้วยมาตรา ๑๗๒ และต้องแจ้งชัดตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง นอกจากนี้ ตามมาตรา ๑ (๓) คำฟ้องยังรวมถึงคำร้องขอเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาตามมาตรา ๔๔/๑ ด้วย ขอให้จำเพียงเท่านี้ก่อน เนื่องจากยังไม่ต้องลงรายละเอียด ดังนั้น คำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถือเป็นคำฟ้อง ซึ่งต้องชอบด้วยกฎหมายและตามมาตรา ๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ หมายความว่า คำฟ้องหรือคำร้องขอตามมาตรา ๔๔/๑ ต้องเป็นคำฟ้องและคำขอบังคับที่ชอบ และต้องนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอาศัยมาตรา ๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทเชื่อม ขอให้จำเพียงเท่านี้ก่อน ประเด็นที่ผมกล่าวมาทั้งหมดนี้ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖๘๗/๒๕๖๖

มูลคดีเกิด มาตรา ๔

คำฟ้องให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดในเขตศาล ไม่ว่าจะจำเลยจะมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรหรือไม่

*คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๕/๒๕๕๓ วินิจฉัยว่า กรณีที่มีการฟ้องตามสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา ๖๕๓ ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญซึ่งโจทก์และจำเลยได้ทำสัญญากู้ยืมกันตามเอกสารท้ายฟ้อง การกู้ยืมระหว่างโจทก์และจำเลยจึงบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๙๔ (ข) กล่าวคือ โจทก์จะนำสืบพยานบุคคลหรือกล่าวอ้างเป็นอย่างอื่นนอกเหนือไปจากสัญญาไม่ได้ ที่โจทก์อ้างว่าตามหนังสือสัญญากู้ยืมที่ระบุว่าทำที่เขตกรุงเทพมหานครเป็นความเท็จ ความจริงทำที่สำนักงานโจทก์ที่เขตอำนาจศาลอื่น จึงเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่อาจนำสืบแก้ไขเป็นอย่างอื่นได้

อธิบายต่อว่า สาระสำคัญในการกู้ยืมเงินคือการส่งมอบเงินและการทำสัญญาหรือหลักฐานเป็นหนังสือ ดังนั้น การที่โจทก์จะเบิกความหรือถอนเงินจากธนาคารไปให้จำเลยกู้ยืมไม่ใช่สาระสำคัญ กล่าวคือ เมื่อโจทก์ให้จำเลยกู้ยืมเงิน โจทก์จะนำเงินมาจากแหล่งใดไม่ใช่ประเด็นสำคัญ เนื่องจากสัญญากู้ยืม ระหว่างโจทก์และจำเลยเป็นเรื่องการส่งมอบเงินเท่านั้น ที่มาของเงินไม่เกี่ยวข้อง ดังนั้น สถานที่มูลคดีเกิดในคดีนี้คือที่ธนาคารที่

มีการรับมอบเงินและทำสัญญาทั้งคู่ทั้งสองแห่ง ซึ่งเป็นคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจ แม้ผมจะยังไม่ได้ตรวจสอบว่า เคยออกข้อสอบหรือไม่

ที่นี้ มีประเด็นที่น่าสนใจในกรณีที่ไม่ได้ฟ้องตามมูลกู้ยืมโดยตรง เช่น การกู้ยืมเงินโดยออกตัวสัญญาใช้เงินเป็นประกัน กล่าวคือ เมื่อจำเลยกู้ยืมเงินจากโจทก์ไป ๑๐ ล้านบาท แล้วจำเลยออกตัวสัญญาใช้เงินระบุว่า จะชำระหนี้ตามตัวในวันที่กำหนด ซึ่งเป็นการหมิ่นหนึ่ในลักษณะการกู้ยืมเงินและออกตัวเป็นประกัน ในกรณีเช่นนี้ สถานที่มูลคดีเกิดอยู่ที่ใด

เมื่อพิจารณาการฟ้องตามสัญญาทุกกรณี ต้องดูข้ออ้างหลักของโจทก์ในคำฟ้องว่าขอบังคับอะไร หากฟ้องบังคับตามสัญญากู้ยืมหรือสัญญาใดๆ ให้พิจารณาสาระสำคัญของกฎหมายสารบัญญัติว่าองค์ประกอบหลักของกฎหมายฉบับนั้นสมบูรณ์อย่างไร เช่น การกู้ยืมสมบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบและการทำสัญญา ดังนั้น มูลคดีเกิดคือสถานที่ทำสัญญาและส่งมอบ

ในคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๑๖/๒๕๕๔ เป็นกรณีกู้ยืมโดยออกตัวเป็นประกัน แต่โจทก์ฟ้องบังคับตามมูลหนี้ออกตัวสัญญาใช้เงิน คดีนี้แม้จะมีมูลกู้ยืมระยะสั้น แต่จำเลยออกตัวสัญญาใช้เงินของบริษัทออกให้โจทก์ไว้ ดังนั้น เมื่อโจทก์ฟ้องบังคับตามตัวสัญญาใช้เงิน มูลคดีก็คือมูลหนี้ที่มีการออกตัวสัญญาใช้เงิน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๑๖/๒๕๕๔ วินิจฉัยว่า การบรรยายฟ้องให้เห็นว่าจำเลยออกตัวสัญญาใช้เงินให้แก่บริษัทโจทก์จากมูลกู้ยืม มิใช่การฟ้องจำเลยผิดสัญญากู้ยืมแต่อย่างใด โจทก์มีเพียงภาพถ่ายตัวสัญญาใช้เงินมาแนบท้ายฟ้องเท่านั้น ไม่มีสัญญาฉบับและไม้อาจถือว่าตัวสัญญาใช้เงินเป็นหลักฐานการกู้ยืม เนื่องจากตัวสัญญาใช้เงินเป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นเอกสารคนละประเภทกับสัญญา เมื่อโจทก์นำสืบก็ไม่มีสัญญากู้ยืมระยะสั้นมาเป็นพยาน มีเพียงตัวสัญญาใช้เงินมาอ้างเป็นพยานเท่านั้น กรณีจึงไม่อาจถือได้ว่าโจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามมูลกู้ยืม

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้จะมีการออกตัวเป็นประกันการกู้ยืม แต่ตัวสัญญาใช้เงินไม่ใช่เอกสารการกู้ยืม นี่เป็นอีกหลักการหนึ่งที่ต้องจำ ดังนั้น หากคดีปรากฏว่าฟ้องตามมูลกู้ยืม สถานที่มูลคดีเกิดคือสถานที่ทำสัญญา แต่คดีนี้ฟ้องตามมูลการออกตัว ศาลจึงวินิจฉัยว่าจำเลยออกตัวสัญญาใช้เงินให้บริษัทโจทก์ ณ สำนักงานที่ถนนสาทร แขวงทุ่งมหาเมฆกรุงเทพมหานคร ถือเป็นมูลคดีเกิด ณ สถานที่ที่จำเลยออกตัวสัญญาใช้เงิน กล่าวคือ มูลคดีเกิดในกรณีนี้คือสถานที่ที่ออกตัวสัญญาใช้เงิน ซึ่งเป็นอีกหลักการหนึ่งที่ต้องจำในกรณีการกู้ยืม

ต่อไปจะกล่าวถึงมูลหนี้อื่นๆ ตามสัญญา

หากเป็นการฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย มูลคดีเกิดคือสถานที่ทำสัญญาประกันภัย แต่หากเป็นสัญญาประกันภัยค้ำจุน ซึ่งมีการฟ้องไล่เบี้ยในกรณีที่มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว และฟ้องผู้ละเมิดพร้อมผู้รับประกันให้รับผิดชอบ มูลคดีเกิดอยู่ที่ใด

*คำพิพากษาฎีกาที่ประชุมใหญ่ที่ ๓๔๑๒/๒๕๖๕ เป็นเรื่องการฟ้องตามมูลหนี้ประกันภัยค้ำจุน การที่ต้องประชุมใหญ่เพราะหาข้อยุติไม่ได้ในศาลฎีกา ผมยังไม่ทราบว่าคุณคดีนี้เคยออกในข้อสอบหรือไม่

ในคดีนี้ โจทก์เป็นนายจ้างของนายไพฑูรย์ผู้ทำละเมิด โจทก์ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ตายไปแล้ว และรับช่วงสิทธิมาฟ้องจำเลยผู้รับประกันภัยในมูลละเมิด ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๔ บัญญัติว่า เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น (๑) คำฟ้องให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาใน

ราชอาณาจักรหรือไม่ (๒) คำว่า "มูลคดี" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๔(๑) หมายถึง ต้นเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันจะทำให้เกิดอำนาจฟ้องแก้โจทก์

คดีนี้โจทก์อ้างว่าได้นำรถบรรทุกคันเกิดเหตุเอาประกันภัยประเภทคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถไว้กับ บริษัทจำเลยที่ ๑ โจทก์และจำเลยที่ ๑ จึงมีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาประกันภัย โดยโจทก์เป็นผู้เอาประกันภัย ส่วนจำเลยเป็นผู้รับประกันภัย การที่โจทก์อ้างว่านายไพฑูรย์ชัยบรรณคันเกิดเหตุไปก่อให้เกิดละเมิดจนผู้ตายตาย ทำให้โจทก์ไล่เบี้ยมาฟ้องผู้รับประกัน ศาลฎีกามองว่าเป็นการฟ้องตามสัญญาประกันภัย มิใช่กรณีโจทก์เข้ารับ ช่วงสิทธิมาฟ้องไล่เบี้ยประกัน

ดังนั้น มูลคดีเกิดคดีนี้คือสถานที่ทำสัญญาประกันภัย แต่ที่ประชุมใหญ่ยังวินิจฉัยต่อว่า อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบของจำเลยที่ ๑ ตามสัญญาประกันภัยจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อมีเหตุวินาศภัยเกิดขึ้น ดังนั้น สถานที่เกิดเหตุวินาศภัยอันเป็นมูลละเมิดจึงเป็นสถานที่มูลคดีเกิดความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยอีกแห่งหนึ่ง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ในคดีฟ้องตามสัญญาประกันภัยค่าจูน มูลคดีเกิดมีสองที่ คือ (๑) สถานที่ทำสัญญาประกันภัย และ (๒) สถานที่เกิดละเมิด เพราะหากไม่มีการละเมิด ก็ไม่สามารถไล่เบี้ยได้ หากผมจะออกข้อสอบ และตัดประเด็นที่สองออกไป จะเป็นเรื่องอื่น ท่านต้องพิจารณาให้ดีกว่าที่ใดคือมูลคดีเกิด คดีนี้มีมูลคดีเกิดสองที่ คือสถานที่ทำสัญญาประกันและสถานที่เกิดละเมิดในกรณีประกันวินาศภัย คำพิพากษาศาลฎีกานี้ถืออธิบายประเด็น ไว้อย่างชัดเจน ท่านมีเวลาไปอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับเต็มที่ ๓๔๑๒/๒๕๖๕

คำพิพากษาศาลฎีกานี้ถืออธิบายให้เห็นว่า แม้จะเป็นความรับผิดชอบตามการรับช่วงสิทธิการรับประกันภัยค่าจูนที่ จะฟ้องไล่เบี้ยบริษัทประกัน กรณีที่โจทก์เป็นนายจ้างของนาย ก. คนขับรถส่งของ และนาย ก. ไปชนคนอื่นตาย กล่าวคือ ลูกจ้างของโจทก์ทำให้อื่นตาย และบริษัทประกันของรถคันที่โจทก์เป็นเจ้าของยังไม่จ่ายค่าสินไหม โจทก์จึงจ่ายเงินไปก่อนแล้วฟ้องไล่เบี้ยบริษัทประกัน

ดังนั้น กรณีเช่นนี้ โจทก์ฟ้องตามสัญญาประกันภัยที่ตนเป็นผู้เอาประกันภัย มูลคดีเกิดจึงคือสถานที่ทำ สัญญาประกันภัย ซึ่งชัดเจน หากผมตัดแค่นี้โดยไม่มีประเด็นในเรื่องสถานที่เกิดเหตุละเมิด ท่านต้องตอบว่ามูล คดีเกิดคือสถานที่ทำสัญญาประกัน แต่ถ้ามีประเด็นต่อเนื่องตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า เมื่อจำเลยถูกฟ้องโดยใช้สิทธิไล่เบี้ยในการรับประกัน หากไม่มีการละเมิดก็ไม่เกิดเหตุ ดังนั้น สถานที่เกิดเหตุ ละเมิดจึงเป็นมูลคดีเกิดอีกที่หนึ่งตามมาตรา ๕

ประเด็นนี้สามารถออกข้อสอบเพื่อทดสอบได้ ขอให้ท่านพิจารณาให้ดี ผมไม่ทราบว่าจะออกข้อสอบ ะไรไปบ้าง แต่นำมาสอนเพราะเป็นประเด็นที่น่าสนใจ และเมื่อท่านอ่านหนังสือหรือคำพิพากษาศาลฎีกา ขอให้ดู เป็นตัวอย่างในการศึกษา อย่าจดจำเพียงอย่างเดียว เพราะหากข้อสอบเปลี่ยนข้อเท็จจริง ท่านจะไม่สามารถ ตอบได้ ผมพบกรณีเช่นนี้มามาก จึงขอให้จำหลักการนี้ให้ดี

*คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๘-๓๙๙/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า ในสำนวนคดีแรก โจทก์ขอให้บังคับจำเลยคืนเงิน แก่โจทก์ด้วยเหตุละเมิดมิควรได้ โดยอ้างว่าจำเลยเรียกหลักประกันการปฏิบัติผิดสัญญาจากธนาคารสแตนดาร์ด ชาร์เตอร์ซึ่งเป็นผู้ค้ำประกันโจทก์ ธนาคารจ่ายเงินให้จำเลยไปโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ แล้ว ใช้สิทธิไล่เบี้ยหักเงินจากบัญชีเงินฝากของโจทก์เพื่อชำระหนี้ดังกล่าว ทำให้โจทก์เสียหาย เช่นนี้ย่อมเห็นได้ว่า เหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิที่ทำให้โจทก์มีอำนาจฟ้องเกิดขึ้น ณ ที่ทำการของธนาคาร ซึ่งเป็นสถานที่ที่ มีการจ่ายเงินให้แก่จำเลยทั้งสองและหักบัญชีเงินฝากของโจทก์ เมื่อธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์มีสถานที่ ตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลชั้นต้นได้ตามมาตรา ๔(๑)

ที่จำเลยทั้งสองอ้างในฎีกาว่ามูลคดีนี้เกิดที่ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถานที่ทำสัญญานั้น ฟังไม่ขึ้น กล่าวคือ โดยปกติการทำสัญญาระหว่างบริษัทใหญ่ด้วยกัน จะต้องมีการค้ำประกันว่าหากมีการผิดสัญญา ธนาคารจะจ่ายเงินให้กับจำเลย"

โจทก์ทำสัญญากับจำเลย โดยมีธนาคารค้ำประกันว่าหากโจทก์ผิดสัญญา ธนาคารจะจ่ายเงินให้กับจำเลยทันที ปัญหาคือจำเลยไปบังคับธนาคารโดยอ้างว่าโจทก์ผิดสัญญา ขอให้จ่ายเงินทั้งที่ไม่มีสิทธิเรียกเงินจากธนาคารเพราะไม่มีการผิดสัญญา เมื่อจำเลยเข้าไปเรียกเงินจากธนาคาร ธนาคารเชื่อและจ่ายเงินแทนโจทก์ให้กับจำเลยไป

ในกรณีนี้ ประเด็นคือเป็นการฟ้องตามมูลหนี้สัญญาหรือฟ้องมูลลาภมิควรได้ เนื่องจากจำเลยได้เงินไปโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ศาลวินิจฉัยว่าสถานที่มูลคดีเกิดคือสถานที่ที่ธนาคารมอบเงินให้กับจำเลยไปโดยอ้างว่าไม่มีสิทธิ กล่าวคือ เงินที่ได้ไปเป็นมูลหนี้อันเกิดจากลาภมิควรได้ ไม่ได้ฟ้องตามมูลหนี้ตามสัญญาที่โจทก์ทำกับจำเลย หากฟ้องตามมูลหนี้ที่โจทก์ทำกับจำเลยก็ต้องฟ้อง ณ ที่ทำสัญญา อันนี้ชัดเจน

แต่คดีนี้เป็นเรื่องที่ฟ้องจำเลยเพราะเหตุที่จำเลยไปให้ธนาคารจ่ายเงินแทนโจทก์ ซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิรับเงิน การรับเงินเช่นนี้เป็นกรรับไว้โดยปราศจากมูลอันจะอ้างตามกฎหมาย เป็นลาภมิควรได้ การฟ้องเช่นนี้ไม่ได้ฟ้องตามมูลหนี้สัญญาหลัก แต่ฟ้องตามมูลหนี้เป็นอุปกรณ์คือลาภมิควรได้ ดังนั้น สถานที่ที่ธนาคารจ่ายเงินคือมูลคดีเกิด

คดีนี้หากออกข้อสอบอาจทำให้สับสน แต่ขอให้จำหลักว่า ในเรื่องสัญญา ให้ดูมูลคดีที่ทำสัญญา ให้ดูสาระของกฎหมายสารบัญญัติว่าสัญญาสมบูรณ์ตรงไหน นั่นคือมูลคดีเกิด คดีนี้แม้สัญญาทำขึ้นที่หนึ่ง แต่ไม่ได้ฟ้องบังคับตามสัญญา กลับฟ้องบังคับลาภมิควรได้ มูลคดีจึงเกิดอีกที่หนึ่ง

สัญญาจ้างทำของที่ไม่มีแบบ ต้องพิจารณาว่าคำเสนอคำสนองตรงกัน ณ ที่ใด คำว่า 'ตรงกัน ณ ที่ใด' หมายความว่าบางครั้งอาจเป็นการเสนอทางไกล เช่น ลงนามที่หนึ่งหรือเสนอกันอีกที่หนึ่ง ที่ใดที่สัญญาเกิดก็เป็นมูลคดีเกิด

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๔๙/๒๕๕๑ ศาลวินิจฉัยว่า แม้จำเลยจะสั่งซื้อสินค้าจากโจทก์โดยใช้ใบสั่งซื้อสำหรับอุปกรณ์หม้อน้ำและสุขภัณฑ์หมื่นชุด แต่โจทก์ต้องใช้แม่พิมพ์ของจำเลยในการผลิตสินค้า หาใช้โจทก์ผลิตสินค้าเพื่อขายโดยตรงไม่ จึงเป็นการจ้างทำของ ไม่ใช่ซื้อขาย ท่านได้หลักการอีกประการหนึ่งคือ หากมีการผลิตไว้พร้อมขายเป็นสัญญาซื้อขาย แต่หากจ้างผลิตแล้วซื้อเป็นสัญญาจ้างทำของ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๔๙/๒๕๕๑ วินิจฉัยว่า แม้จำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมหานคร แต่จำเลยทำใบสั่งซื้อซึ่งเป็นการเสนอให้โจทก์ผลิตสินค้าไปยังภูมิลำเนาของโจทก์ที่สมุทรปราการ เมื่อโจทก์ผลิตสินค้าตามคำเสนอเท่ากับโจทก์สนองรับโดยปริยาย สัญญาจ้างทำของจึงเกิดขึ้นที่ ภูมิลำเนาของโจทก์คือสมุทรปราการ กล่าวคือ ใบสั่งซื้อคือคำเสนอและเมื่อจำเลยรับคำสนอง สัญญาเกิดที่สมุทรปราการสมุทรปราการจึงเป็นมูลคดีเกิด

สัญญาจ้างร้องเพลง ซึ่งเป็นสัญญาจ้างทำของ ท่านต้องไม่ลืมว่ามูลคดีเกิดอาจมีได้หลายที่ ไม่ว่าจะ เป็นมูลสัญญาจ้างทำของ มูลสัญญากู้ยืมตั้งที่กล่าวมาแล้ว ที่อาจมีทั้งสถานที่ทำสัญญาหนึ่งและรับเงินอีกที่หนึ่ง

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๖๓๑/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า แม้ขณะทำสัญญาจำเลยจะมีภูมิลำเนาที่ศาลจังหวัดชัยนาทและลงลายมือชื่อในสัญญาที่อำเภอสุวรรณคโลก จังหวัดชัยนาทก็ตาม แต่เมื่อข้อเท็จจริงได้ความ

จากคำให้การของโจทก์ว่าโจทก์ลงลายมือชื่อในสัญญาที่ห้องบันทึกเสียงจตุรงค์ จึงถือว่ามูลคดีเกิดขึ้นที่ห้องบันทึกเสียงจตุรงค์อีกแห่งหนึ่ง

ในคดีนี้ สัญญาจ้างร้องเพลงได้ทำเป็นหนังสือ ในขณะที่เดียวกัน โจทก์ก็มีสิทธิฟ้องจำเลยที่ภูมิลำเนาของจำเลยได้ตามมาตรา ๔ และเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๕ จึงอาจตั้งคำถามเพื่อทดสอบว่าการลงลายมือชื่อที่ห้องบันทึกเสียงที่จังหวัดชัยนาทเป็นมูลคดีเกิดหรือไม่ ทั้งที่จำเลยมีภูมิลำเนาอีกแห่งหนึ่งและทำสัญญาอีกแห่งหนึ่ง กรณีนี้ถือว่าเป็นมูลคดีเกิดหลายแห่งตามมาตรา ๕ โดยสถานที่ที่ลงลายมือชื่อในสัญญาที่ห้องบันทึกเสียงเป็นมูลคดีเกิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๔๓๐/๒๕๕๔ วินิจฉัยไว้ชัดเจนว่า สัญญาจ้างระหว่างจำเลยกับห้างหุ้นส่วน ว. ทำขึ้นที่ทำการของจำเลยที่ศาลจังหวัดพะเยา แม้ห้างหุ้นส่วน ว. จะทำสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาจ้างให้กับโจทก์ โจทก์ก็เป็นเพียงผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องของบริษัท ว. ในอันที่จะบังคับชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิม เมื่อสัญญาที่เป็นมูลหนี้ให้เกิดการโอนสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นที่ทำการของจำเลย ก็ถือว่ามูลคดีเดิมเป็นมูลคดีเกิด ไม่ใช่มูลคดีที่มีการโอนสิทธิเรียกร้อง

สัญญาเช่าซื้อ

ถามว่ามูลคดีเกิดที่ใด ต้องกลับไปดูหลักที่สอนตอนแรกคือ เสนอสนองตรงที่ใดก็เป็นมูลคดีที่นั่น แต่สัญญาที่เขียนไว้ในหัวกระดาษว่า "ทำที่" นั้นต้องห้ามตามมาตรา ๙๔ คุณปฏิเสธไม่ได้ หมายความว่ามูลคดีเกิดสองที่ ฟังง่าย ๆ คือ มูลคดีเกิด ณ สถานที่ที่ทำสัญญาที่เขียนไว้ว่าทำที่โชว์รูมรังสิต แต่ศาลเลอร์อำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าส่งสัญญาเช่าซื้อมาให้ผมที่อยู่ยะ เพราะผมไม่ได้เดินทางไป ผมก็ลงลายมือชื่อที่อยู่ยะ เป็นการเสนอสนองตรงกันที่อยู่ยะ อยู่ยะเป็นมูลคดีเกิด รังสิตก็เป็นมูลคดีเกิด รวมเป็นสองที่ตามมาตรา ๕

ขอให้จดจำหลักการนี้ และจดในภาษาที่ท่านเข้าใจ แล้วดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๑๘/๒๕๕๑ ซึ่งวินิจฉัยว่า แม้โจทก์จะลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อที่สำนักงานโจทก์ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร แล้วจึงส่งสัญญาเช่าซื้อให้จำเลยที่ ๑ ลงชื่อในฐานะผู้เช่าซื้อที่สงขลา ก็ยอมถือได้ว่าสำนักงานโจทก์เป็นสถานที่ทำสัญญาเช่าซื้ออันเป็นมูลคดีเกิดอีกแห่งหนึ่งด้วย เมื่อสำนักงานโจทก์ตั้งอยู่เขตคลองเตย โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องที่ศาลแพ่งได้ หมายความว่ามูลคดีเกิดสองแห่งตามมาตรา ๕ ฟ้องได้ทั้งที่ศาลแพ่งได้และศาลสงขลา

หลักการที่ผมอธิบายนี้ เมื่อท่านจำได้แล้ว ไม่ว่าจะคำพิพากษาศาลฎีกาจะซับซ้อนเพียงใด หรืออาจารย์จะนำคำพิพากษาศาลฎีกา ๓-๔ ฉบับมารวมเป็นข้อสอบ ท่านก็สามารถตอบได้ โดยไม่จำเป็นต้องอ้างคำพิพากษาศาลฎีกาในคำตอบ เพียงนำหลักการที่ผมอธิบายมาเขียนในคำตอบ ก็จะได้อย่างน้อย ๗ คะแนน ไม่ว่าจะเป็นการสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สอบอัยการ หรือสอบเนติบัณฑิต ขอให้พยายามจำหลักการให้ได้ และใช้คำพิพากษาศาลฎีกาเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น

มูลละเมิด

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเอาทะเบียนรถของโจทก์ไปปลอมเป็นเหตุให้โจทก์เสียหาย ถามว่ามูลคดีในกรณีนี้คือสถานที่ปลอมทะเบียนรถ หรือสถานที่นำทะเบียนรถไปแสดงต่อบุคคลอื่นจนเกิดความเสียหาย **คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๒๖/๒๕๕๘** วินิจฉัยว่าทั้งสองแห่งเป็นมูลคดีเกิด และต้องไม่ลืมนำมาตรา ๕ ซึ่งผมชอบมาตรา นี้มาก ท่านทราบหรือไม่ ผมเป็นผู้พิพากษามา ๓๐ ปี เพื่อนร่วมรุ่นยังสงสัยว่า เมื่อมูลคดีเกิดอยู่ที่หนึ่งแล้วจะฟ้องอีกที่หนึ่งได้อย่างไร เช่น มูลคดีเกิดที่ศาลแพ่งแล้วมาฟ้องที่ศาลจังหวัดนนทบุรีได้อย่างไร คำตอบคือเป็นไปตามมาตรา ๕ ที่มูลคดีอาจมีหลายแห่ง จึงฟ้องที่ใดก็ได้

ภูมิลำเนาของนิติบุคคล

*เรื่องสำคัญที่ต้องดูคือคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๑๗/๒๕๖๖ ซึ่งวินิจฉัยว่า แม้ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งความคืบหน้าของคดีที่ผู้ร้องเป็นผู้ประมุขซื้อทรัพย์ได้ไปยังภูมิลำเนาหรือสำนักงานแห่งใหม่คือเลขที่ ๑๒๔ อันเป็นบ้านพักของกรรมการและที่ตั้งของผู้ร้องตามหนังสือรับรองก็ตาม แต่ในคำร้องดังกล่าว ผู้ร้องระบุอ้างแต่เพียงว่ามีเหตุขัดข้องในการแจ้งให้ผู้ร้องทราบผลคดี ทำให้ทราบในระยะกระชั้นชิดเท่านั้น มิได้ประสงค์ที่จะให้มีการแจ้งที่อยู่ใหม่เป็นภูมิลำเนาหรือสำนักงานเพียงแห่งเดียวของผู้ร้อง กรณีจึงถือว่าอาคารเลขที่ ๑๓/๔๗ เป็นภูมิลำเนาอีกแห่งหนึ่งของผู้ร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา ๖๙

แม้ดูแล้วอาจสับสน แต่ขอให้เข้าใจว่าภูมิลำเนาเฉพาะการของบุคคลในกรณีคดี เช่น ผมถูกฟ้อง ผมแจ้งว่าให้ส่งคำฟ้องที่ที่หนึ่งซึ่งเป็นภูมิลำเนาของผม นี่คือภูมิลำเนาเฉพาะคดี สามารถส่งคำฟ้องให้ผมได้ตามที่ระบุ แต่หากเป็นนิติบุคคล ประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา ๖๙ ระบุว่าสาขาของนิติบุคคลก็เป็นภูมิลำเนาได้ ดังนั้น ในคดีนี้แม้จะระบุในคำร้องให้แจ้งที่อยู่หนึ่ง สาขาก็ยังเป็นภูมิลำเนาตามมาตรา ๖๙

กล่าวโดยง่าย การพิจารณาภูมิลำเนาต้องดูเจตนาของตัวเจ้าของด้วย ในคดีนี้ผู้ร้องซึ่งเป็นบริษัทต้องการใช้สาขาเป็นภูมิลำเนาตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา ๖๙ เท่านั้น ซึ่งมาตรา ๖๙ บัญญัติว่าภูมิลำเนาของนิติบุคคลอาจเป็นสาขาในกิจการทั้งปวงได้

การที่ผู้ร้องระบุในคำร้องให้แจ้งที่อยู่หนึ่ง แล้วระบุอีกที่หนึ่งว่าสำนักงานสาขาก็เป็นที่อยู่ให้ส่งได้นั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ร้องซึ่งเป็นนิติบุคคลใช้สาขาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามมาตรา ๖๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ดังนั้น การส่งแจ้งในลักษณะนี้จึงถือว่าชอบด้วยกฎหมาย

กรณีบุคคลย้ายออกจากทะเบียนบ้านแล้วไม่ย้ายเข้าทะเบียนบ้านใหม่ จึงต้องไปอยู่ในทะเบียนบ้านกลาง

*ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๒๘/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า การที่จำเลยแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านเดิมโดยไม่แจ้งย้ายเข้าทะเบียนบ้านอื่น ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าจำเลยไปอยู่ที่ใด แสดงว่าจำเลยไม่มีเจตนาย้ายถิ่นที่อยู่และไม่มีเจตนาจะเปลี่ยนภูมิลำเนาตามมาตรา ๔๑ การที่จำเลยแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านเดิมนั้นกระทำเพียงเพื่อมิให้โจทก์ติดตามหาที่อยู่จำเลยได้เท่านั้น จึงต้องถือว่าจำเลยยังมีภูมิลำเนาอยู่ที่ทะเบียนบ้านเดิมตามที่โจทก์ยื่นฟ้อง

คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา ๔ ทวิ

คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หมายถึงคำฟ้องที่มีความประสงค์จะเอาทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์นั้นโดยเฉพาะเจาะจง และมีปัญหาที่ต้องพิจารณาความเป็นอยู่ของอสังหาริมทรัพย์นั้นๆ เช่น การเอาบ้านคืนตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๘๘๓/๒๕๒๗ ประชุมใหญ่ คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์คือการฟ้องบังคับเอาตัวทรัพย์โดยเฉพาะเจาะจง และการฟ้องที่เกี่ยวกับสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ เช่น สิทธิจำเป็น ภาระจำยอม ฟ้องขับไล่ ครอบครองปรปักษ์ ทางจำเป็น เหล่านี้เป็นสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมด ต้องฟ้องที่ศาลที่ทรัพย์ตั้งอยู่ตามมาตรา ๔ ทวิ ไม่สามารถใช้มาตรา ๔ ได้

มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๓๔/๒๕๑๔ วินิจฉัยว่าการฟ้องขับไล่ออกจากบ้านเป็นคำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ สามารถฟ้องที่บ้านตั้งอยู่ได้ การฟ้องขับไล่เป็นคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ไม่มีทุนทรัพย์ ไม่อยู่ในอำนาจศาลแขวง

แต่ต้องพิจารณามาตรา ๑๘๙ เรื่องคดีมิโนสาเร่ด้วย ซึ่งบัญญัติว่า คดีมิโนสาเร่คือคดีที่มีค่าขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท และ (๒) คดีฟ้องขับไล่บุคคลใดๆ ออกจาก

อสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นฟ้องไม่เกินเดือนละ ๓๐,๐๐๐ บาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

หมายความว่า คดีฟ้องขับไล่เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ฟ้องตามมาตรา ๔ ทวิ ไม่อยู่ในอำนาจศาลแขวง แต่ถ้าฟ้องในศาลจังหวัดที่ไม่มีศาลแขวง หรือศาลใหญ่ในกรุงเทพมหานครที่ไม่มีศาลแขวง เช่น ศาลแพ่งมีนบุรี ก็สามารถรับฟ้องเป็นคดีโมฆะได้ หากเป็นคดีโมฆะ วิธีพิจารณาต่างๆ ต้องใช้วิธีพิจารณาคดีโมฆะตั้งแต่มาตรา ๑๘๙ เป็นต้นไปทั้งหมด โดยเฉพาะการแก้ไขฟ้อง มีคำพิพากษาฎีกาชัดเจนว่าต้องใช้การแก้ไขฟ้องคดีโมฆะตามมาตรา ๑๘๒ ไม่สามารถใช้การแก้ไขฟ้องตามหลักคดีสามัญได้ (คดีโมฆะ คือ คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง ไม่ใช่คดีที่ไม่มีทุนทรัพย์)

สรุปคือ มาตรา ๔ ทวิ เป็นคำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์และถือเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ แม้จะมีค่าขอค่าเสียหายมาด้วยก็เป็นเพียงคำขอร้องหรือคำขอต่อเนื่อง ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๘๘๓/๒๕๒๗ ประชุมใหญ่ คำฟ้องขับไล่เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ เป็นคดีที่ปลดเปลื้องทุกข์ไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ไม่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๗๐/๒๕๕๒, ๑๓๗๖๙/๒๕๕๕, ๒๑๖/๒๕๑๘

สำหรับคำฟ้องเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์มีหลายประเภท เช่น

๑. ครอบครองปรปักษ์ สามารถฟ้องในเขตที่ทรัพย์ตั้งอยู่ได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๘๙/๒๕๔๕ และ ๖๔๔๕/๒๕๖๒

๒. สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน

๓. นิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา ๑๒๙๙ วรรคหนึ่ง ใช้สถานที่ตั้งทรัพย์ตามมาตรา ๔ ทวิ ได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๗/๒๕๔๐

การฟ้องทางจำเป็นเป็นคำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ต้องฟ้องที่ศาลที่ทรัพย์ตั้งอยู่ตามมาตรา ๔ ทวิ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔๑๖/๒๕๔๑ การทำนิติกรรมก่อตั้งภาระจำยอมเป็นสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ต้องใช้มาตรา ๔ ทวิ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๙๙๑/๒๕๕๑ และ ๖๕๒/๒๕๖๒

สำหรับคดีครอบครองปรปักษ์เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ เป็นคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ต้องเสนอตามมาตรา ๔ ทวิ แต่ต้องไม่ล้มมาตรา ๑๘๘ ว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท ทนายความต้องเสนอคำร้องขอแบบคดีไม่มีข้อพิพาท เว้นแต่มีการคัดค้านเข้ามาจึงจะดำเนินคดีแบบคดีมีข้อพิพาท

*ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๙๒/๒๕๖๖ วินิจฉัยว่า เมื่อโจทก์มีคำขอท้ายฟ้องให้จำเลยคืนเงินมัดจำ ๒๕๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เป็นต้นไปจนกว่าชำระเสร็จแก่โจทก์ คำฟ้องของโจทก์จึงเป็นคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ จึงเป็นคดีมีทุนทรัพย์ตามมาตรา ๑๙๐ ซึ่งบัญญัติให้คำนวณตามคำเรียกร้องของโจทก์ คดีนี้จึงมีทุนทรัพย์ ๒๕๐,๐๐๐ บาท บวกดอกเบี้ยร้อยละ ๑๕ ต่อปี โดยดอกเบี้ยก่อนฟ้องถือเป็นทุนทรัพย์ด้วย เมื่อรวมดอกเบี้ยแล้วเกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท จึงไม่ใช่คดีโมฆะ การที่ศาลรับฟ้องเป็นคดีโมฆะจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ตามมาตรา ๑๙๒ บัญญัติว่า เมื่อศาลเห็นว่าคดีที่ฟ้องไม่ใช่คดีโมฆะและศาลนั้นมีเขตอำนาจพิจารณาคดีนั้นอย่างคดีสามัญได้ ถ้าคดีนั้นได้ฟ้องด้วยวาจา ให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ยื่นฟ้องเป็นหนังสืออย่างคดีสามัญ

อีกประเด็นที่สำคัญคือ คดีโมฆะจะนำบทบัญญัติเรื่องขาดนัดมาใช้ไม่ได้ ซึ่งจะได้อธิบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขาดนัดต่อไป

สำหรับคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๔๘/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า คำฟ้องขอไถ่ถอนจำนองเป็นคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ไม่มีทุนทรัพย์ ดังนั้น ต้องฟ้องตามมาตรา ๔ ทวิ

แต่หากเป็นการฟ้องขับไล่ออกจากอสังหาริมทรัพย์พร้อมให้รื้อถอนบ้าน แม้การฟ้องขับไล่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องฟ้อง ณ ที่ตั้งบ้านตามมาตรา ๔ ทวิ แต่การฟ้องให้รื้อถอนบ้านไม่ใช่การฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ จึงเป็นเรื่องมูลคดีเกิด ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๙๖๓/๒๕๔๔

เรื่องฎีกลำเนาของจำเลยในคดีแพ่งให้ดูตามประมวลกฎหมายแพ่ง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เรือนจำเป็นฎีกลำเนา แต่ในคดีอาญา หากเป็นทนายความ เวลาดูฎีกลำเนาของจำเลยในการฟ้องคดีแพ่งต้องเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒ (๑)

*ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓๐/๒๕๖๑ วินิจฉัยว่า แม้คดีนี้จำเลยถูกจำคุกอยู่ที่เรือนจำกลางเขาบิน จังหวัดราชบุรีในขณะที่โจทก์ยื่นฟ้อง ซึ่งถือว่าเป็นฎีกลำเนาของจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๔๗ เรือนจำเขาบินจึงเป็นที่อยู่ของจำเลย ศาลชั้นต้นมีอำนาจรับคดีพิจารณาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒ (๑) แต่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้เป็นบทบังคับให้ศาลชั้นต้นต้องรับฟ้องไว้พิจารณาเสมอไป แต่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่

เมื่อนับถึงวันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษา คดีนี้เป็นเวลา ๔ ปีเศษ ใกล้เคียงเวลาที่จำเลยจะพ้นโทษตามคำพิพากษาแล้ว ประกอบกับจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นสอบสวนและพยานหลักฐานของโจทก์ก็อยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดสมุทรปราการ การดำเนินคดีนี้ในศาลจังหวัดสมุทรปราการที่มูลคดีเกิดจึงสะดวกมากกว่า ศาลจึงไม่รับฟ้อง

***** จบ *****